

**DEFENSIE
LA DÉFENSE**

De afschaffing van de militaire rechtscolleges in vredestijd : een analyse/evaluatie

**Studiecentrum voor Recht en
Oorlogsrecht 31 maart 2022**

Prof Dr. iur. Rob GERITS

Overzicht

- Inleiding
- I. Theoretische kader
 - 1. Afschaffing Mil rechtbanken in vreedestijd
 - 2. Band operationeel Mil tuchtrecht/Mil strafrecht
 - 3. Bevoegdheid gerechtelijke instanties in vreedestijd/oorlogstijd
 - 4. Mededelingen aan Mil overheid
- II. Praktijk
 - 1. Verwijzing naar de korpstucht
 - 2. Gevolgen afschaffing Mil rechtbanken in vreedestijd
- Besluiten

DEFENSIE
LA DÉFENSE

I. Theoretische kader

.be

1. Afschaffing Mil rechtbanken in vreedestijd

- Grond(wettelijk) kader
 - Zie R. GERITS, “De ‘staat van oorlog’ en de ‘staat van beleg’ : uitzonderingsregimes die aan een herziening toe zijn”, in E. VANDENBOSSCHE (ed.), *Uitzonderlijke omstandigheden in het grondwettelijk recht*, Brugge, die Keure, 2019, 51-107
 - 2002: nieuwe Grondwettelijke regeling (van toepassing vanaf 01 Jan 04)
 - Mil rechtscolleges enkel bij vaststelling “**staat van oorlog**” door Koning (art. 157, lid 1 Gw.) → **vreedestijd** : gewone strafrechtbanken
 - Met declaratief KB (art. 167, § 1, lid 2 Gw.) → enkel bij feitelijke vaststelling (effectieve) vijandigheden

DEFENSIE
LA DÉFENSE

- Maar ... **wet 10 Apr 03** tot regeling van de afschaffing van de Mil rechtscolleges in vreedetijd alsmede van het behoud ervan in **oorlogstijd** : Mil rechtscolleges bevoegd in **“oorlogstijd”**
- = **“periode van oorlog”** (vandaag) in zin art. 186, lid 2 wet 28 Feb 07 = internationaal conflict vastgesteld bij KB overlegd in Ministerraad
- Wet 10 Apr 03 refereert niet aan grondwettelijk begrip “staat van oorlog” → miskening Grondwet of grondwetsconforme interpretatie?

- Doelstellingen wetgever 2003 (*Parl.St.* Kamer 2002-03, nr. 2108/1)
 - Hervorming rechterlijke organisatie + strafrechtelijke procedure want
 - Opschorting dienstplicht + demilitarisatie Rijkswacht → minder zaken voor Mil rechtscolleges
 - Nieuwe taken leger (externe opdrachten)
 - Verouderde wetgeving Mil rechtscolleges
 - Geen uitzonderingsrechtbank meer

DEFENSIE
LA DÉFENSE

- → **geen hervorming Mil strafrecht** = bevestiging specificiteit Mil ambt
 - Onderworpen aan Mil. Sw.
 - Mil vervolgbaar voor eender welk misdrijf gepleegd op grondgebied vreemde Staat (art. 10 Voorafgaande titel Wetboek van strafvordering)
 - Specifieke gevolgen bij bepaalde veroordelingen (art. 3, 4, 7 en 8 Mil. Sw.) : militaire degradatie, afzetting, beroving van de graad + militaire gevangenisstraf (1 m tot 3 j)

2. Band Mil tuchtrecht/Mil strafrecht

- **Mil ordehandhaving** (zie DGJM-SPS-ORDEHANDH-001)
 - **2** Mil tuchtstelsels : operationeel tuchtrecht + rechtspositioneel tuchtrecht → beroep RvS mogelijk
 - Ordemaatregelen (bv. *blue flight*, schorsing bij ordemaatregel, mutatie bij ordemaatregel) → beroep RvS mogelijk
 - Maatregelen van inwendige orde (bv. gewone mutaties, weigering verlof) → geen beroep RvS mogelijk
 - + **Mil strafrecht**

DEFENSIE
LA DÉFENSE

- **Operationeel Mil tuchtrecht**

- Doel = **vrijwaring Mil slagkracht** = zelfde doel als Mil strafrecht
- ↔ rechtsponeel Mil tuchtrecht : oordeel of Mil nog op zijn plaats is in leger (zwaarste straf = definitieve ambtsontheffing)
- Tuchtrecht van strafrechtelijke aard : **bestraffing gedepenaliseerde overtredingen** (zie memorie van toelichting Wet 75)
- Bronnen : o.a.
 - Wet 14 Jan 75 houdende het tuchtreglement van de Krijgsmacht (A16-Z1)
 - Art. 171 tot 176 Wet 28 Feb 07 tot vaststelling van het statuut van de militairen en kandidaat-militairen van het actief kader van de Krijgsmacht (A16-G1)
 - KB 19 Jun 80 betreffende de militaire tuchtrechtspleging (A16-Z2)
 - Reglement "Tucht" (DGHR-REG-CARDI-001)

– Regelingen

- Zeer nauwe band met Mil strafrecht (zie tekst in **bold**)
- Noties hiërarchische + functionele meerdere → bevoegdheid geven **bevelen** → **insubordinatie** bij weigering
- Operationele tuchtvergrijpen = **gedepenaliseerde strafrechtelijke overtredingen**
 - enkel de belangrijkste opgesomd in Wet 1975 + art. 171 tot 176 Wet 28 Feb 07
 - **+ 3 gedepenaliseerde wanbedrijven** (art. 21, § 2 Wet 75)
 - » kleine diefstallen t.o.v. Mil of Staat
 - » lichte vechtpartijen
 - » verkoop, beschadiging, ... van kleine uitrustingsstukken

DEFENSIE
LA DÉFENSE

- Tuchtstraffen
 - Louter moreel : terechtwijzing + vermaning
 - **Vrijheidsbeperkend** : eenvoudig arrest 1 à 8 d + consigne 1 x 4 Hr à 4 x 4 Hr (enkel kandidaat-Mil)
 - **Vrijheidsberovend** : zwaar arrest 1 à 4 d (normaal) of 1 à 8 d (operaties of recidive) = **opsluiting** (!) in gesloten lokaal volgens Wet 75 maar tijdens diensturen in principe deelname aan de dienst
 - ↔ Tuchtreglement DGHR-REG-CARDI-001 : huisarrest indien Mil niet in operaties
- Tuchtprocedure
 - Al bestraffing mogelijk 6 Hr na feiten (= beperking recht van verdediging)
 - Verjaring : 1 jaar

DEFENSIE
LA DÉFENSE

- Tuchtbevoegdheid = lokale Mil instanties (mondelinge procedure)
 - Snelle bestraffing mogelijk met kennis van zaken
 - 1ste aanleg = eenheidsComd (lichte straffen)/ korpsComd (zware straffen)/detachementsComd
 - » Zware straffen Offr = eenvoudig arrest + zwaar arrest
 - » Zware straffen < Offr = zwaar arrest
 - Beroep = functionele meerdere strafopleggende instantie
- Slechts in 3 gevallen “vernietigingsberoep” bij CHOD tegen in beroep uitgesproken straffen (schriftelijke procedure)
 - Procedurefouten → verwijzing naar korpstucht
 - Volgens CHOD geen tuchtvergriep
 - *A posteriori* blijkt dat Mil ten onrechte gestraft is

DEFENSIE
LA DÉFENSE

- **Geen cumul** strafrechtelijke veroordeling/tuchtstraf
- Verwijzing naar korpstucht weinig ernstige inbreuken **tegen Mil. Sw.** door gerechtelijke instanties → verval strafvordering
- Onder toezicht plaatsing Max 24 Hr door KorpsComd (= **voorlopige hechtenis**) indien
 - zwaar tuchtvergriep → vrijwaring handhaving orde/tuchtrechtelijk onderzoek
 - misdrijf → terbeschikkingstelling gerechtelijke overheden

- **Rechtspositioneel Mil tuchtrecht**

- Doel : **Mil nog op zijn plaats in leger?**
- Bronnen : o.a.
 - art. 54 tot 57 Wet 28 Feb 07 (A16-G1)
 - KB 14 Okt 13 (A16-GT20)
 - SPS “Statutaire maatregelen van disciplinaire aard en onderzoeksraad” (DGHR-SPS-CARDI-001)
- Tuchtvergriep = *“ernstige, met de staat van militair overeenstemmend met zijn personeelscategorie niet overeen te brengen feiten”*

- Tuchtstraffen = “*statutaire maatregelen*” opgelegd door hogere instanties (MOD/Koning)
 - **Vaak wegens veroordelingen** (*non bis in idem* niet van toepassing) → basis = **Info gerechtelijke instanties**
 - Inhouding op wedde 2 à 5% Max (!) 1 m = MOD
 - Tijdelijke ambtsontheffing bij tuchtmaatregel Max 3 m = MOD maar Offr > 1 m = Koning
 - Definitieve ambtsontheffing = Koning (Offr) of MOD (< Offr)
- Tuchtprocedure
 - Initiatief : KorpsComd, DGHR of MOD
 - (Zeer) lange + ingewikkelde procedure
 - Definitieve ambtsontheffing : eerst advies onderzoeksraad (5 Mil)

- **Ordemaatregelen**

- Doel = ordehandhaving via *niet-tuchtrechtelijke* beslissingen met zware gevolgen
- Soms gereguleerd : o.a.
 - Preventieve verwijdering/schorsing bij ordemaatregel (art. 51 wet 28 Feb 07) = vaak op basis **Info gerechtelijke instanties**
 - *Blue flight* : ACOT SOP Ops 1.4.6. (« Vervroegde terugkeer uit Operaties (Medisch, sociaal, bij ordemaatregel) »)

DEFENSIE
LA DÉFENSE

- *Verplichte* (niet-tuchtrechtelijke) gevolgen sommige **veroordelingen** op basis **Info gerechtelijke instanties**
 - Gerechtelijke afzetting (art. 19 Sw.) → definitieve ambtsontheffing (DAO)
 - Mil degradatie (art. 5 Mil Sw.) → DAO
 - Tijdelijke ontzetting rechten art. 31, 1°/ 6° Sw. (verbod uitoefening openbaar ambt + dienen in leger) → DAO
 - Mil afzetting (art. 6 Mil Sw.) → terugplaatsing Sdt → **evt.** DAO na tuchtprocedure
 - Mil gevangenisstraf (art. 8 Mil Sw.) → terugplaatsing Sdt → **evt.** DAO na tuchtprocedure
 - Beroving graad (art. 54 Mil Sw.) → terugplaatsing Sdt → **evt.** DAO na tuchtprocedure

- **Maatregelen van inwendige orde**
 - Doel = ordehandhaving via *niet-tuchtrechtelijke* beslissingen met lichte gevolgen

DEFENSIE
LA DÉFENSE

- **Mil strafrecht**

- Doel = **vrijwaring Mil slagkracht** = idem als operationeel tuchtrecht
- **Mil Sw.** : verraad, postverlating, insubordinatie, mouterij, geweld op meerdere, desertie ...
- Belangrijke rol voor Openbaar Ministerie!
 - *“Het behoud van de tucht in het leger blijft van bijzonder belang, daar een leger zonder tucht een bedreiging vormt voor de openbare veiligheid. [De wet van 14 Jan 75] staat de militaire bevelvoering niet toe zware bestraffingen op te leggen voor de beteugeling van de zwaarste [operationele] fouten. (...) **Het openbaar Ministerie zou derhalve in zijn verplichting tekortschieten door de misdrijven tegen het militair strafrecht niet te doen bestraffen.**” (Omzendbrief nr. COL 1/2004 College van Procureurs-generaal bij de Hoven van Beroep)*

DEFENSIE
LA DÉFENSE

- + zware misdrijven *binnen* Krijgsmacht tegen **gewone strafwetten** : o.a. wapenhandel, verduistering, misdaden tegen veiligheid Staat
- + misdrijven tegen **gewone strafwetten** *buiten* de Krijgsmacht

3. Bevoegdheid gerechtelijke instanties in vreedestijd/oorlogstijd

- Vreedestijd
 - Misdrijven **in België** → strafvordering door gewone parketten → bestraffing door **gewone strafrechtbanken**
 - Misdrijven **in buitenland** → strafvordering door federale procureur of aangeduid procureur des Konings → bestraffing door **gewone strafrechtbanken**
 - Federaal procureur ingelicht door
 - Mil overheden
 - Detachement Federale politie dat Belgische troepen in buitenland vergezelt (DJMM) : “*objectieve en kwaliteitsvolle inlichtingen*” + belangrijke “*rol inzake preventie*” (Omzendbrief nr. COL 1/2004)
 - Magistraat die Belgische troepen in buitenland vergezelt

- Oorlogstijd
 - Misdrijven in **België + buitenland** → strafvordering door reservemagistraten
 - Bestraffing door **Mil rechtbanken**
 - Bestendige Mil rechtbanken
 - 1 beroepsmagistraat + 2 Mil assessoren (1 HO +1 LO Min Kapt)
 - Mil rechtbanken te velde (KB)
 - 1 beroepsmagistraat rechter + 2 Mil assessoren (1 HO +1 LO Min Kapt)
 - Buitengewone Mil rechtbanken te velde (Comd ingesloten plaatsen)
 - 1 HO + 2 Mil assessoren
 - Mil Gerechtshof = beroep
 - 1 beroepsmagistraat + 2 Mil assessoren (1 Kol/LtKol +1 Maj)

4. Mededelingen aan Mil overheid

- **Verplichte** melding door parketten aan DGHR
 - Basis = art. 1380, lid 2 Ger. W. + Omzendbrieven nr. COL 1/2004 en COL 8/2014 College van Procureurs-generaal bij Hoven van Beroep
 - **Veroordelingen criminele of correctionele straf** → evt. tuchtstraf rechtspositionele tucht (discretionaire bevoegdheid)/ordemaatregel (veroordeling met verplichte statutaire gevolgen)
 - 2019 : 53 gemeld aan DGHR (vooral drugs en verkeer) → 15 x statutaire maatregel
 - 2020 : 28 gemeld aan DGHR (vooral drugs en verkeer) → 11 x statutaire maatregel
 - **Lopende onderzoeken maar opportuniteitsbeoordeling door parket** → evt. schorsing bij ordemaatregel + evt. tuchtstraf rechtspositionele tucht (evt. vóór veroordeling want rechtspraak RvS redelijke termijn!)
 - **Vrijheidsberovingen** → administratieve Sit

DEFENSIE
LA DÉFENSE

II. Praktijk

.be

1. Verwijzing naar de korpstucht

- Art. 44 Wet 75

*“Wanneer de **feiten weinig ernstig schijnen te zijn**, kan het openbaar ministerie, de kamer van inbeschuldigingstelling, de raadkamer of elke andere strafrechtbank die belast wordt met de vervolging van **een inbreuk op het militair strafwetboek**, ten laste van een persoon die overeenkomstig de artikelen 14, 14bis en 14ter van het militair strafwetboek aan de militaire straffen onderworpen is, de beklaagde naar zijn korpscommandant verwijzen om tuchtrechtelijk te worden gestraft.*

*De beslissing tot verwijzing naar de tucht van het korps maakt de zaak aanhangig bij de militaire meerdere bevoegd voor de tuchtrechtelijke procedure, en **doet de strafvordering vervallen**.*

De bepalingen van het eerste en tweede lid gelden eveneens wanneer de feiten in het buitenland werden gepleegd en volgens de Belgische wet eender welke overtreding of eender welk wanbedrijf uitmaken die weinig ernstig schijnt te zijn.”

- **Praktijk**
 - 2017-2019 : 56 verwijzingen meegedeeld aan HRA-E/D
 - Vooral drugszaken ... maar geen inbreuk op Mil. Sw.
 - 11 inbreuken Mil. Sw

DEFENSIE
LA DÉFENSE

- Tuchtreglement DGHR-CARDI-001 (art. 604 f.)

*“(...) De beslissing tot verwijzing naar de tucht van het korps maakt de zaak aanhangig bij de Mil meerdere bevoegd voor de tuchtrechtelijke procedure, en doet de strafvordering vervallen. **De Mil tuchtoverheid moet in dit kader de feiten als vaststaand beschouwen. Ze oordeelt over het tuchtrechtelijk karakter van de feiten en start in voorkomend geval een tuchtprocedure op. De eventuele beslissing niet te straffen, zal gemotiveerd worden.***

Nadien is ze verplicht om aan de verwijzende gerechtelijke instantie te melden welk gevolg ze heeft gegeven aan de tuchtzaak: geen bestraffing of bestraffing met vermelding van de eventuele opgelegde tuchtstraf.

Deze bepalingen gelden eveneens wanneer de feiten in het buitenland werden gepleegd.”

DEFENSIE
LA DÉFENSE

- Voor Mil tuchtoverheid vaststaande feiten (operationeel wanbedrijf) → liefst uitdrukkelijke vermelding in gerechtelijke verwijzingsbeslissing
- **Beoordeling tuchtrechtelijk karakter door Mil tuchtoverheid** → evt. opstarten tuchtprocedure
 - **Maar** inbreuken tegen Mil. Sw. = per definitie tuchtrechtelijk
- Strafmaat = bestraffing gedepenaliseerd operationeel **wanbedrijf** → in principe zwaarste straf = **4/8 d zwaar arrest** (= Max straf tuchtvergrijpen Wet 1975 voor gedepenaliseerde **overtredingen**)
 - **Maar**
 - zwaar arrest + opsluiting (Wet 1975) = onwettig (schending art. 5 EVRM + art. 12 Gw)
 - zwaar arrest + huisarrest (DGHR-CARDI-001) = onwettig (*nulla poena sine lege*) + weinig voelbaar
 - andere tuchtstraffen = weinig voelbaar (behalve consigné kandidaat-Mil)

- Dus eventuele bestraffing operationeel **wanbedrijf** met **onwettige/weinig voelbare** tuchtstraffen → noodzaak wijziging
 - Wet 1975 : effectievere wettige tuchtstraffen
 - Bv. NL : geldboete 750 (gewone dienst)/1500 euro (operationele dienst)
 - Al 3 x dossier MOD maar geen beslissing start wetgevende procedure
 - DGHR-CARDI-001
 - Verwijzing naar korpstucht → verplichte tuchtprocedure
 - In principe 4/8 d zwaar arrest

- Vraag Justitie mededeling gevolg verwijzing naar korpstucht
 - **Maar** verwijzingen naar korpstucht rechtstreeks aan korpsComd → niet altijd mededeling aan Justitie (niet optimale kennis KorpsComd?)
- Vraag Defensie mededeling alle verwijzingen naar korpstucht : onbeantwoord door Justitie
- Principebeslissing expertisenetwerk 'REN' (Réseau d'expertise / expertise netwerk) : verwijzingen naar korpstucht altijd **via DGHR (HRA-E/D)** naar korpsComd → opvolging door HRA-E/D

2. Gevolgen afschaffing Mil rechtbanken

- Verlies directe band Defensie/Justitie + gedecentraliseerde parketten
 - Voldoende expertise Justitie Mil misdrijven?
 - Voldoende prioriteit/gevoeligheid Justitie Mil misdrijven?
 - Niet altijd Info veroordelingen/gerechtelijke onderzoek (ook wegens miskennis gewone strafwetten) aan Defensie →
 - Evt. geen schorsing bij ordemaatregel tijdens periode gerechtelijk onderzoek
 - Evt. geen statutaire maatregel/ordemaatregel na veroordeling
 - Noodzaak kennis feiten aan basis veroordeling → tuchtrechtelijke kwalificatie feiten mogelijk
- Oplossing : Federaal Parket ook bevoegd voor Mil in België

Besluiten

- Regeling DGHR-REG-CARDI-001 verwijzing naar korpstucht te vrijblijvend voor korpsComd + geen wettige voelbare tuchtstraffen
→ oplossing = wijziging DGHR-REG-CARDI-001 + Wet 75
- Informatiedoorstroming Justitie/Defensie en Defensie/Justitie niet optimaal → oplossing = verwijzingen naar korpstucht/veroordelingen/lopende onderzoeken altijd naar DGHR
→ (gecentraliseerde) opvolging door HRA-E/D
- Expertise Justitie Mil misdrijven? Voldoende prioriteit/gevoeligheid Justitie Mil misdrijven? → oplossing = Fed parket altijd bevoegd en niet enkel in buitenland → wetgevend initiatief nodig